

สุภาวิศ คำพังเพย สำนวนไทย

กบกำกบเกวียน

ใช้เป็นคำอุปมาหมายความว่า เวรสนองเวร, กรรมสนองกรรม, เช่น ทำแกเขาอย่างไร
ตนหรือลูกหลานก็อาจจะถูกทำในทำนองเดียวกันอย่างนั้นบ้าง เป็นกลกำกบเกวียน

กรวดน้ำคว่ำกะลา, กรวดน้ำคว่ำขัน

ตัดขาดไม่ขอเกี่ยวของด้วย

กระด้างขลาดไฟ

หญิงที่แดงแต่แต่งงานหรือผ่านผู้ชายมาแล้ว ช่อมารู้จักชั้นเชิงทางประณีตและเอาอกเอาใจ
ผู้ชายได้ดีกว่าหญิงที่ขังไม่ได้แต่งงาน

กระดี๊ได้น้ำ

ใช้เปรียบเทียบกับคนที่แสดงอาการดีอกดีใจจนตัวสั่น เช่น เขาดีใจเหมือนกระดี๊ได้น้ำ

กระต่าขลาดเชิง, กระต่าขลาดสามขา

ขี้ขลาดไม่ขอมรับ

กระต่าขลาดตุ้ม

ใช้เปรียบเทียบกับคนที่แสดงอาการตื่นตกใจอย่างโจ่งไม่ทันสำรวมให้ต้องแก้ก่อน

กระต่าขลาดขันธ์

ผู้ขลาดข่มขู่ผู้อื่นที่มีฐานะดีกว่า

กำขี้ดีกว่ากำตด

ได้บ้างดีกว่าไม่ได้อะไรเลย

กินน้ำได้ตอก

จำต้องยอมเป็นรองเขา, ไม่เที่ยงหน้าเที่ยงตาเท่า, (มักหมายถึงเมื่องน้องที่ต้องยอมลงให้แก่เมื่องหลวง)

กาดาบพริก

ลักษณะ: คนผิวดำแต่ดวงเสื่อผ้าแดง

กินบนเรือน ชีบนหลังคา

คนเนรคุณ

กินปูนร้อนท้อง

ทำอาการมีพิรุณเอง, แลลงอาการเดือดร้อนขึ้นเอง

เกลือเป็นหนอน, ไล่เป็นหนอน

ญาติมิตร สามารถรรงา บุตรธิดา เพื่อนร่วมงาน หรือคนในบ้านคิดคดทรยศ

ไก่เห็นตีนงู งูเห็นนมไก่

ต่างฝ่ายต่างรู้ความลับของกันและกัน

ชนทรายเข้าวัด

หาประโยชน์ให้ส่วนรวม

ขม้นกับปูน

ชอบวิวาทกันอยู่เสมอเมื่ออยู่ใกล้กัน, ไม่ดูกัน

ข่มเขาโคขื่น

บังคับขืนใจผู้อื่นให้ทำตามที่ต้องการ เช่น จะจัดแจงแต่งตามอารมณ์ให้กินหญ้าเรา เหมือนข่มเขาโคขื่นให้กินหญ้า

ขว้างบูไม่พินค่อ

ทำอะไรแล้วผลร้ายกลับมาสู่ตัว ขวานผ่าซาก โพงผางไม่เกรงใจใคร (ใช้แก่กริษาพูด)

ขิงก็รา ข่าก็แรง

ต่างก็จัดบ้านพอ ๆ กัน, ต่างก็มีอารมณ์ร้อนพอ ๆ กัน, ต่างไม่ยอมลดละกัน

ชี้แพะชนเถี

แพะตามกตึกมาแล้วจ้งไม่ยอมรับว่าแพะจะเอาชนะด้วงกำล้ง, แพ้แล้วพาล'

ขุนไม่ขึ้น, ขุนไม่เรือง

เล็งงไม่เรืองมีแต่เนรคุณ

เขิงนเสื่อให้วัวกั้ว

ทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งเส็งขวัญหรือเกรงขาม

ไซ้ในนิน

ของที่ต้องระมัดระวังทงนุณอมอย่างจิ่ง

ดงเส้นดงวา

เสมอตันเสมอปลาง

คดในซ็องอ ในกระดุก

มีสันดานคดโกง

คว่ำบาตร

ไม่ยอมคบค้าสมาคมด้วง, เดิมหนมาถึงสังฆกรรมที่พระสงฆ์ประกาศลงโทษคฤหัสถ์ผู้
ประทุษร้ายต่อศาสนาด้วงการไม่คบ ไม่รับบิณฑบาต เป็นต้น

ดาบคกั้นวอ

คนที่มีฐานะต่ำต้อย พอได้ดิบได้ดีก็มักแสดงกิริยาอวดดีล้่มตัว

จระเข้ขวางคลอง

ผู้ที่ชอบกันท่าหรือขัดขวางไม่ให้ผู้อื่นทำการอย่างใดอย่างหนึ่งได้สะดวก เหมือนจระเข้ที่ขึ้นมาขวางคลองทำให้เรือผ่านไปผ่านมาไม่สะดวก

จับปลาสองมือ

หมางจะเอาให้ได้ทั้ง 2 อย่าง, เสี่ยงทำการพร้อม ๆ กัน ซึ่งอาจไม่สำเร็จทั้ง 2 อย่าง

จับปูใส่กระด้ง

จากที่จะทำให้ออ่งหนึ่ง ๆ ได้

จับแพะชนแกะ

ทำอย่างขอไปที ไม่ได้อย่างนี้ก็เอาอย่างนั้นเข้าแทนเพื่อให้ลุล่วงก็ไป

ชักน้ำเข้าลึก ชักศึกเข้าบ้าน

นำศัตรูเข้าบ้าน

ชักไปให้เรือเส็ง

พูดหรือทำขวาง ๆ ให้การสนทนารือการทำงานเขวออกนอกเรื่องไป

เด็กอมมือ

ผู้ไม่รู้ประสีประสา

ดินพอกหางหมู

ที่ดั่งด้างด้างพูนขึ้นเรื่อย ๆ

เด็กเมื่องานขึ้น

คำกล่าวเชิงดูหมิ่นหรือเชิงล้อเลียนว่า มีความรู้หรือประสบการณ์น้อย

เด็ดบัวไม่ไผ่ใจ

ตัดขาด, ตัดญาติขาดมิตรกันเด็ดขาด, มักใช้คู่กับ เด็ดดอกไม้วีซัว เด็ดบัวไม่ไผ่ใจ

ตาบตา

หลอกหรือลวงให้เข้าใจผิด

ตามือข้างเดียวไม่ด้ง

ทำอะไรฝ่ายเดียวไม่เกิดผล

ตามหัวรูปหลัง

ทำหรือพูดให้กระทบกระเทือนใจในตอนแรกแล้วกลับทำ หรือพูดเป็นการปลอบใจในตอนหลัง

ตัดหางปล่องวัด

ตัดขาดไม่เกี่ยวข้อง ไม่เอาเป็นธุระอีกต่อไป

ตาลีตาเหลือก

อาการรึบร้อนลนลาน, ตื่นกลัว

ดวงจัญ

จอมเสียดชีวิตเพื่อชาติ, เอาชีวิตเป็นประกัน, ทำจนสุดความสามารถ, จอมสู้ตาย

ด่านไฟเก่า

ช่างหญิงที่ใครรักใคร่หรือเคยได้เสียดกันมาก่อน แม้เลิกร้างกันไปเมื่อมาพบกันใหม่ จ่อมรักใคร่หรือปลงใจกันได้บ้างขึ้น

ดอนหงอก

ไม่นับถือเป็นผู้ใหญ่, พูดว่าให้เสียดผู้ใหญ่

ถอดทิ้งงอดอเล็บ

ละพวงศ, ละความดูหรือร้ายกาจ, เลิกแสดงฤทธิ์แสดงอำนาจอีกต่อไป

ดองหลังเข้าคลอง

ทวนกลับไปหาแบบเดิม

ทองแผ่นเดียวกัน

เก่งวดองกันโครงการแต่งงาน

ทองไม่รู้ร้อน

เฉงเมง, ไม่กระตือรือร้น, ไม่สะอึกสะเทือน

ทำดีที่เหลว

มีท่าทางดี แต่ทำอะไรไม่ได้เรื่อง

ทำนบนหลังคน

หาผลประโยชน์ใส่ตนโดยขูดรีดผู้อื่น

ทำบุญเอาหน้า

ทำบุญอวดผู้อื่น ไม่ใช่ทำด้วยใจ

นกต้อ

คนที่ทำหน้าที่ติดต่อนหรือชักจูงหลอกล่อคนอื่นให้หลงเชื่อ (ใช้ในทางไม่ดี)

นางว่าชีขาพลอง

พลองทุผลสมโรงตีเถียงผู้อื่นตามนางไปด้วย

น้ำขึ้นให้รีบตัก

มีโอกาสดีควรรีบทำ

น้ำป้อน้อง

น้ำลาจ

น้ำลดตอผูก

เมื่อหมดอำนาจความชั่วที่ทำไว้ก็ปรากฏ

บนบานศาลกล่าว

ขอรับรองให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วงงเหลื่อ

บอกเล่าเก้าสิบ

บอกกล่าวให้รู้

ปางช่างง

คนที่ชอบบ่นอเลียงงงงให้เขาแตกกัน

บุกป่าฝ่าดง

พวงงามต่อสู้อุปสรรคต่าง ๆ

ปลาห้องเดียวกัน

คนที่อยู่ร่วมกันหรือเป็นพวกเดียวกัน

ปลาหมอนตกเขมือก

กระเสือกกระสนดิ้นรน

ปากปลาร้า

ชอบพูดคำขงาบ

ปิดทองพระ:

ทำความดีแต่ไม่ได้รับการขง่องเพราะไม่มีใครเห็นคุณค่า

ปิดประตูตีแมว

รังแกคนไม่มีทางสู้ไม่มีทางหนีรอดไปได้

อ่อนหนักเป็นเบา

ลดความรุนแรง, ลดขง่อนลง

ผักชีโรยหน้า

การทำความดีเพียงผิวดิน

ผ้าชีริ้วต่อทอง

คนมั่งมีแต่ต่างตัวซอมซ่อ

ฝนตกไม่ทั่วฟ้า

ให้หรือแจกจ่ายอะไรไม่ทั่วถึงกัน

ฝนทิ้งใจเป็นเขิม

เพียงพวงงามสุดความสามารถจนกว่าจะสำเร็จผล

ฝากผีฝากไข้

ขอจี๊ดเป็นที่พึ่งจนวันตาย

พูดเป็นนัย

พูดอ้อม ๆ โจรไม่บอกเรื่องราวตรง ๆ

พุงนอกเขารก

ทำพอให้เสร็จไปโจงไม่มีเป้าหมายหรือโจงไม่คำนึงว่าใครจะได้หรืออน

ฟังไม่ได้ศัพท์ จับไปกระเดียด

ฟังไม่ได้ความแจ่มชัด แล้วเอาไปพูดต่อหรือทำผิด ๆ พลาด ๆ

มาดีดกระโหลก

มีกิจการกระโหลกกระเดกหลกนหรือไม่เรียงบรีอง (มักใช้แก่ผู้หญิง)

มีหน้ามีตา

มีคนนับถือ, มีเกียรติ, ได้รับความยกย่อง

แม่สื่อแม่ชัก ไม่ได้เจ้าตัว เอาตัวพันหลัก

หญิงที่ไปติดต่อดะหว่างชายหญิงแต่ไม่สำเร็จในที่สุดก็ตกเป็นภรรยาของชายนั้นแทน

ไม่ใช่ชี้ไก่

ไม่เลว, มีอะไรดีเหมือนกัน ดูหมิ่นไม่ได้

ไม่มีเงาหัว

เป็นลาบว่าจะตายร้าย

ไม้โกสัฒง

แก่โกสัฒงจะตาย

ไม้เปื้อไม้เมา

ไม่ลงรองกัน, ชัดแจ้งเป็นประจักษ์

จกถานข่มทำน

จกช่องตัวเองและข่มผู้อื่น, พุศทัตบถผู้อื่นแสดงให้เห็นว่าตัวเหนือกว่า

จกเมวม

เดาเอา, นึกคาดเอาเอง, ทุเรื่องขึ้น

จกนางตัวเอง

จกตนเองว่าดีว่าเก่ง

รวบหัวรวบหาง

รวบรัดให้สั้น, ทำให้เสร็จโดยเร็วฉวยโอกาสเมื่อมีช่องทาง

รักดีนามจิว รักชั่วนามเสา

ใฝ่ดีจะมีความสุขความเจริญ ใฝ่ชั่วจะได้รับผลความลำบาก

ลมเพลมพัด

อาการที่เจ็บป่วยโดยไม่รู้สาเหตุมักเข้าใจว่าถูกกระทำ

สิงหลอกเจ้า

ล้อหลอกผู้ใหญ่เวลาผู้ใหญ่เผลอ

วันพระไม่ได้มีหนเดียว

วันหน้ายังมีโอกาสอีก (มักใช้พูดเป็นเชิงอามาท)

วัวล้มถิ่น

คนที่ได้ดีแล้วล้มฐานะเดิมของตน

ศิษย์คิดล้างครู

ศิษย์เผลอคิดทำล้างล้างครูบาอาจารย์

ศิษย์มีครู

คนเก่งที่มีครู

สองจิตสองใจ

ลวง, ถัดสนใจไม่ได้, เช่น จะไม่เชิงงใหม่ดีหรือไม่ไปดี ยังสองจิตสองใจอยู่

สิ้นประทุ

ไม่มีทาง

นอนหนังสือ

คนที่ชอบหมกมุ่นอยู่กับการอ่านหนังสือ

หมากัดไม่เข้า

คนที่ต่อสู้อะไรหรือตอบโต้โดยไม่เตือนล่วงหน้า

นมูในอวง

สิ่งที่อยู่ใก้กำมือ

หวานนอกขมใน

พูด ทำ หรือแสดงให้เห็นว่าดีแต่ภายนอก แต่ในใจกลับตรงข้าม

นอกข้างแคร์

คนที่ใกล้ชิดที่อาจคิดร้ายขึ้นมาเมื่อไรก็ได้ มักใช้แก่

ลูกเลี้ยงที่ติดมากับพ่อหรือแม่, ศัตรูที่อยู่ข้างตัว

อมพระมาพูด

ใช้ในการพูดโดงอ้างพระหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาประกอบเป็นพยาน มักใช้ในความปฏิเสธ เช่น ปล่อยให้อมพระมาพูดก็ไม่เชื่อ

นกน้อยทำรังแต่พอตัว

หมายถึง เป็นผู้ทำอะไรต้องดูให้พอสมควรกับฐานะของตน เช่น มีเงินไม่มากนัก ก็สร้างบ้านพอประมาณมิใช่สร้างใหญ่โตเพื่ภมาาระหนี้สินให้ครอบครัว

ถึบูให้กากิน

หมายถึง ลงทุนลงแรงทำสิ่งที่ไม่เป็นคุณแก่ตน มีแต่จะเป็นโทษแล้วจ้งกลับไปเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นอีก เช่น ถึบูให้ตางแต่ไม่ได้นำบูมาเป็นอาหารกลับจ้งนบูให้กากิน

ขม้นกับปูน

หมายถึง คนสองคนที่ไม่ถูกกัน อยู่ใกล้กันเมื่อไรก็ต้องทะเลาะวิวาทกันเมื่อนั้น

ปลาใหญ่กินปลาเล็ก

หมายถึง คนที่มีอำนาจราศศักดิ์ หรือเป็นใหญ่เป็นโตก็จ้งอมข่มคนที่เป็นผู้น้องหรือผู้้อง เหมือนกับคนที่ม้กำลังมากจ้งอมมีภาชีเหนือกว่าคนอ่อนแอ

ฆ่าล้างเอางา

หมายถึง การทำลายสิ่งที่ใหญ่โตลงรุนแรงไปมาก เพื่อให้ได้ของสำคัญเพียงเล็กน้อย โจรไม่คำนึงว่าการกระทำนั้นจะสมควรหรือไม่ขอให้ได้สิ่งที่ต้องการ

วัดรองเท้า

หมายถึง มุ่งจะโต้ตอบ มุ่งแก้แค้น มุ่งอาฆาต เป็นจำนวนที่ใช้กับลูกที่คิดจะสู้พ่อ หรือใช้กับผู้น้อง คิดจะหักล้างผู้ใหญ่ที่เคยบังคับบัญชาตนมากก็ได้

ฆ่าดีอกระโหลก

หมายถึง กริยาทำทางผลลบปล้นกระโดดกระเดกลุกฉุน มักใช้ว่าผู้น้องที่ไม่เรียงบึ้งอง จะลุกจะนั่งจะเดินเท่านั้นโดนนี้ กระทบโน่นไปรอบข้าง

จับปูใส่กระด้ง

หมายถึง การเบี่ยงเบี่ยงกับเด็ก ๆ ที่ซุกซน ไม่ยอมอยู่หนึ่งผู้ใหญ่ต้องคอยควบคุมดูแลตลอดเวลา เพื่อให้เด็กอยู่ในระเบียบ

เป่าปี่ให้ควางฟัง

หมายถึง การพูดจาแนะนำสั่งสอนให้คนโง่เข่าฟัง เพื่อหวังให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเอง แต่กลับไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย เพราะคนโง่ฟังไม่รู้เรื่องเหมือนกับคนเป่าปี่ให้ควางฟังควางฟังไม่รู้เรื่อง

ชนทรายเข้าวัด

หมายถึง การทำประโยชน์ให้ส่วนรวม โจรการกระทำอย่างไรอย่างหนึ่งแม้ไปกระทบกระเทือนให้ผู้อื่นเสียประโยชน์ ก็ถือว่างกให้กับส่วนรวมไม่ถือว่ามีอะไรมาขัดขวางก็ได้

ช้างตายทั้งตัวเอาใบป้อมมาปิด

หมายถึง คนที่ทำความผิดอย่างร้ายแรง ซ่อมไม่สามารปกปิดความผิดของตนได้ หรือพวงงามหาหลักฐานมากลบล้างอื่น แต่ไม่สามารถปกปิดความผิดนั้นได้

ถักบาตรถวายพระ:

หมายถึง จะให้อะไรสักอย่างหนึ่งแก่ผู้อื่น ในเมื่อผู้นั้นเต็มใจรับอยู่แล้ว ไม่ต้องถามว่าจะเอาหรือไม่เอา เมื่อจะให้ก็ให้ที่เต็มใจ เหมือนกับถวายอาหารพระ พระท่านจะรับของทุกอย่าง ไม่มีการปฏิเสธ

จีนกระต่าขาดัง

หมายถึง การพูดจีนจั้นคำเต็มใจไม่แปรผันหรือเปลี่ยนแปลงไป เช่น เขาไม่ได้ลักเงินไป จริงๆตามเขาตั้งเรื่องครั้งเขาก็จีนจั้นว่าไม่ได้เอาไปจริง

วัวแก่องจากกินหญ้าอ่อน

หมายถึง ชายแก่ที่มีเมียสาวครวญครหาน มักใช้เป็นคำเปรียบเปรย เมื่อเห็นคนที่มีอายุมากไปจับเด็กหนุ่มสาวหวังจะได้มาเป็นเมีย

สอนจระเข้ให้ว่ายน้ำ

หมายถึง สอนคนที่มีสันดานไม่ดีอยู่แล้ว ให้มีความเฉลียวฉลาดมากจึ่งขึ้น แล้วก็ก่อให้เกิดเรื่องร้ายขึ้นมาราวงหล้ง

วัวหางล้อมคอก

หมายถึง เกิดเรื่องเสียหายขึ้นแล้ว จึงคิดหาหนทางป้องกัน เหมือนมีสมบัติไม่เก็บรักษาให้ดี พอสมบัติหายไปแล้วจึงหาทางสร้างที่เก็บสมบัติ

ตาบอดได้แวง

หมายถึง ได้รับสิ่งของที่มีคนเขาให้มา แต่ตัวเองไม่มีปัญญาจะใช้ เช่น มีคนให้พัลลุมมา แต่ที่บ้านไม่มีไฟฟ้าเป็นต้น

ปลากระดีได้น้ำ

หมายถึง การแสดงอาการดีใจจนออกหน้าดูแล้วเกินงาม ส่วนใหญ่แล้วจะว่าผู้หญิงที่แสดงอาการดีใจ และทำทางไม่เรีงปร้อง

ชี้ข้างจับถักแถม

หมายถึง การจัดทำสิ่งใดที่เป็นการโกลาหลโคงใจเซเหตุ หรือธูระที่ทำนั้นเป็นลิ่งเล็กลง
ไม่น่าจะต้องลงทุนหรือเซริงมการใหญ่โตเกินต้องการ เหมือนคนลงทุนมากได้
ผลตอบแทนน้อย

มือไม่พางเอาทำราน้ำ

หมายถึง ไม่ช่วงทำงานแล้วกะกะขัดขวาง ทำให้งานเดินไปไม่สะดวก เหมือนกับคนที่นั่งไป
ในเรือไม่ช่วงทำงาน แต่ยังไปเอาเท้าไปราน้ำให้เรือแล่นช้า

วัดรองเท้า

หมายถึง มุ่งจะโตตอบ มุ่งแก้แค้น มุ่งอาฆาต เป็นสำนวนที่ใช้กับลูกที่คิดจะสู้ลูก หรือ
ใช้กับผู้นอง คิดจะหักล้างผู้ใหญ่ที่คงบั้งคับบัญชาตนมากก็ได้

หนีเรือปะจระเท

หมายถึง คนที่มีความทุกข์กำลังจะได้รับการอันธราช ไปขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น
แต่กลับไปพบความทุกข์อันธราชอีก จากบุคคลที่ไปขอพึ่งพิง

กระถ่างถื่นตุ้ม

หมายถึง การตกใจเกินกว่าเหตุ เมื่อมีเหตุอะไรเกิดขึ้น ยังไม่ทันพิจารณาให้ถี่ถ้วนก็ตกใจไป
ก่อนแล้ว เหมือนกับนิทานเรื่องกระถ่างถื่นตุ้ม

จับปลาสองมือ

หมายถึง ต้องการตำหนิเซางหรือหญิงที่ใจไม่แน่นอน เช่น รักคนสองคนในเวลา
เดียวกัน ดีไม่ดีคนรักอาจหลุดมือไปทั้งสองคนเลยก็ได้

ใช้ในหิน

หมายถึง ลิ่งต่างๆ หรือสิ่งใด ที่มีลักษณะเปราะบางอ่อนแอ ต้องทะนุถนอมเป็น
พิเศษ ไม่ให้ได้รับการอันธราชหรือเกิดการเสียหายได้

ดินพอกหางหมู

หมายถึง การปลอมงานดั้งเดิมของผู้อื่น เพราะมัวแต่ผัดวันประกันพรุ่ง ในไม่ช้างานที่ดั้งเดิมนั้นจะพอกพูนมากขึ้นทุกที จนเป็นภาระที่หนักหนาเบียดเบียนภายหลัง

ดาบดกขึ้นวอ

หมายถึง การประชดประชันหรือเสียดสีเมื่อปรากฏว่าบุคคลใด บุคคลหนึ่งซึ่งขาดลักษณะเหมาะสมได้รับการยกย่อง จนเกินฐานะและพื้นเพเดิม

เอาเปิดไปขึ้นประชันไก่

หมายถึง การเอาของที่ไม่ดี ไม่มีค่ามาแทนของดีของมีค่า เช่น นำทองแดงหัวพลองไปแทน แหวนทองคำ ผิงเพชร เป็นต้น

